

Др Тијана Јаковљевић-Шевић*

Регионално-интернационални музеј женске културе
(Museum Frauenkultur Regional–International), Фирт, Немачка

RAPID RESPONSE COLLECTING: ОСВРТ НА МУЗЕЈСКО ДОКУМЕНТОВАЊЕ ПАНДЕМИЈЕ КОВИДА 19

Брзо и правовремено сакупљање грађе је устаљени део рада појединих музеја. Међутим, тек се неколико последњих година за ову стратегију користи назив *rapid response collecting*. У музејски свет је под овим именом ушла кроз збирке дизајна и продукције, а данас је неизоставна при бележењу различитих дешавања која су од великог значаја за заједницу и друштво. Уочавајући историјски значај промена које је изазвала пандемија ковида 19, бројни музеји су ову стратегију имплементирали у свој рад, како би документовали нове појаве у току њиховог трајања. Начини и резултати њене примене сагледани су кроз рад Словеначког етнографског музеја, Етнографског музеја Истре, Музеја Европских култура, Музеја Беча и Регионално-интернационалног музеја женске културе. Примена новог приступа у раду, посебно у условима здравствене кризе, донела је етичке и организационе дилеме, те су у раду представљене неке од њих, као и препоруке за безбедно и етичко сакупљање предмета у време пандемије.

Кључне речи: правовремено сакупљање грађе, *rapid response collecting*, пандемија ковида 19, музејске збирке.

* t.jakovljevic-sevic@frauenindereinenwelt.de

Увод

Сведоци смо највећег глобалног изазова од средине 20. века. Пандемија ковида 19 погодила је цело савремено човечанство и довела га не само у стање страха за сопствено здравље и здравље блиских особа, већ, за већину, у непознате ситуације забране кретања и окупљања, изолације, општег затварања јавних институција и отказивања догађаја, а затим и успостављања различитих општинских и личних мера безбедности. Као последица тога појавили су се нови обрасци понашања у јавном и приватном простору, нове форме и трендови у начину рада, образовања, комуникације и слично. Ово је омогућило враћање у свакодневицу, иако измењену, остављајући стручњацима из различитих области задатак да сумирају здравствене, економске, друштвене и политичке последице, процењују предстојећа дешавања, али и да забележе сваку нову појаву и да за будућност оставе документ о овом времену. У томе су своју улогу свакако нашли и музеји.

Иако су сви светски музеји, попут других институција, у јеку пандемије затворени, чини се да њихови садржаји, упркос таквој ситуацији, никада нису били доступнији широкој публици. Готово истог тренутка након проглашења пандемије и затварања институција преселили су се у виртуелни свет, на веб-странице, друштвене мреже и друге интернет платформе. Велики број њих је без оклевања понудио могућност виртуелних обилазака изложби, предавања, преузимања електронских каталога изложби и других публикација, као и различитог већ постојећег материјала који је могао да се прилагоди овој форми. Убрзо су се појавили и нови интерактивни садржаји, попут уметничких „изазова”, квизова, игара, едукативних текстова и слично.¹ Истовремено су преко наведених медија објављивани и позиви за сакупљање предмета, визуелне документације и наратива који су одражавали свакодневицу у карантину, а касније и културу „нове нормалности”.

Музејски радници су, такође, ажурно бележили своје окружење измењено мерама спречавања ширења заразе и стварали документационе фондове.

¹ У том контексту је важно споменути веома успешно изведен музејски изазов *Између уметности и карантина* (*Between Art and Quarantine* и *Tussen Kunst en Quarantaine*), који се заснивао на рекреирању уметничких дела, односно стварању њихове „оживљене” реплике, у кућним условима. Овај тренд је потекао од Адобовог (*Adobe*) изазова *Remake* из 2011. године, у којем су учествовали бројни студенти из Британије. Он је током трајања изолације глобално раширен кроз позив Музеја Рајкс (*Rijksmuseum*) из Амстердама и Музеја Пол Гети (*J. Paul Getty Museum*) из Лос Анђелеса. Оба музеја су у упутствима за учешће у изазову задали три корака: избор омиљеног уметничког дела, проналажење три реквизита из домаћинства и стварања реплике дела помоћу изабраних реквизита, уз учешће чланова породице или кућних љубимаца. Опонашајући положај тела и изглед модела с оригиналног дела, предмете које су користили или положај других елемената, виртуелни посетиоци ових музеја су стварали „оживљене” реплике изабраног дела. Бројни светски музеји следили су овај пример и позвали публику да на овај начин „оживе” уметничка дела из њихових збирки и пошаљу фотографије. На подручју Србије таквим се садржајем истакла акција Галерије Матице српске.

Наведена дешавања су у фокус поново донела теме попут активног учешћа музеја у дешавањима у заједници и истакла значај правовременог сакупљања музејске грађе. Брз одговор на текућа друштвена дешавања и њихово неодложно документовање садржани су у стратегији *rapid response collecting*.² И док неки од музеја имају дуго искуство у употреби ове старегије, други су почели да је прихватају тек путем бележења пандемије, које мора бити промтно, како се не би пропустио актуелни тренутак. У раду ће бити представљени примери праксе формирања збирки или организације изложби с темом пандемије ковида 19, који долазе из етнографских и историјских музеја, као и оних који се баве културом свакодневице. Као примери су издвојени: Словеначки етнографски музеј (*Slovenski etnografski muzej*, Љубљана), Етнографски музеј Истре (*Etnografski muzej Istre*, Пазин), Музеј европских култура (*Museum Europäischer Kulturen*, Берлин), Музеј Беча (*Wien Museum*, Беч) и Регионално-интернационални музеј женске културе (*Museum Frauenkultur Regional-International*, Фирт, Немачка). Њихов приступ правовременог сакупљања грађе указује на теме које музеји перципирају као вредне чувања за будућност и за касније проучавање овог периода, на гласове које треба укључити у музејски простор, те стратегију даљег чувања овог материјала.

Рад ће дати и осврт на изазове и етичке дилеме при прикупљању грађе у време ове здравствене кризе, као и преглед препорука за безбедно и етичко сакупљање предмета у време пандемије.

Правовремено сакупљање грађе

Најпознатији пример употребе *rapid response collecting* стратегије, односно правовременог сакупљања грађе, везује се за Музеј Викторије и Алберта (*Victoria and Albert Museum*) и његове колекције савремених предмета из локалног и глобалног контекста. Колекције су формиране с циљем да се прикупе предмети с одређеним културним значењем у моменту актуелности тог значења, а не ретроактивно. Стратегија формирања оваквих колекција резултат је рада кустоса Кејрана Лонга (*Keiran Long*) и Корине Гарнер (*Corinna Gardner*), која је првобитно презентована 2014. године. Они су током истраживања позвали грађане да изаберу предмете који би представили неки важан елемент из тренутног живота њиховог града или њиховог личног живота (Jeffery 2014). Данас Музеј Викторије и Алберта наводи овакав

²Како у литератури на српском језику нисам наишла на употребу термина *rapid response collecting*, а превод „сакупљање грађе у стварном времену” који се појављује у текстовима из окружења не сматрам довољно индикативним, у раду ћу користити термин „правовремено сакупљање грађе”.

тип прикупљања предмета као своју нову стратегију у прибављању предмета, који је одговор на велике догађаје у савременој историји, а чији се утицај може сагледати кроз дизајн и производњу (Victoria and Albert Museum 2020). Међу њима се налазе предмети уобичајени за музејске збирке (на пример одећа, обућа, модни додаци, играчке и слично), али које су у контексту одређених друштвених дешавања постали симболи савремених протеста, борбе против расизма, климатских промена, трагичних догађаја у заједници, али и дизајнерских и технолошких иновација (Victoria and Albert Museum 2020). У даљем развоју збирке овај музеј се ослања и на партиципаторне праксе кроз дигиталне платформе, те у прикупљању предмета учествују грађани који користећи друштвене мреже указују на значајне локалне и глобалне симболе данашњице.

Поред Музеја Викторије и Алберта и други су прихватили овакву стратегију. Једна од изложби која се заснива на правовременом прикупљању предмета је „Зови ме по имену: Приче из Калеа и шире” (*Call Me by My Name: Stories from Calais and Beyond*) лондонског Музеја миграција (*Migration Museum*). Првобитно представљена 2016. године, она указује на мигрантску кризу у Европи (Migration Museum 2020) и представља материјал сакупљен у избегличком кампу у Калеу (Француска), затим, цртеже из кампа, портретне фотографије, појасеве за спасавање и личне приче људи који су их носили. С друге стране, Јеврејски музеј у Берлину (*Jüdische Museum Berlin*) је 2019. године у оквиру сталне изложбе поставио *rapid response* витрину са само једним предметом. Кипа, традиционална мушка капа, која је овом приликом добила назив „кипа спотицања” (*Kippa des Anstoßes*), постављена је с циљем да укаже на тада горуће теме у граду и позове грађане на дискусију. Повод овакве музејске акције био је инцидент у Берлину мотивисан антисемитизмом, а затим и протест у организацији локалне јеврејске заједнице под слоганом „Берлин носи кипу” (*Berlin trägt Kippa*), на којем је присуствовало неколико хиљада учесника (*Jüdische Museum Berlin 2020*). Поред наведених, постоје и бројни примери других музеја који су овај приступ имплементирали кроз своје збирке и изложбе, често с циљем документовања и приказивања протеста као одговора заједнице на различите, углавном веома потресне, ситуације у њиховом окружењу. Неки од таквих музеја су Смитсонин национални музеј афро-америчке историје и културе (*Smithsonian National Museum of African American History and Culture*), Вашингтон, Музеј њујоршког историјског друштва (*New-York Historical Society*) (*JWD Art Space 2020*), Национални музеј Ирске (*National Museum of Ireland*) (*The Irish Times 2018*) и други.

Овакав приступ у раду указује на то да предмети не могу више да се сакупљају само због њихове историјски потврђене важности, већ се сакупљају и због тренутног значења које омогућава музејима да се укључе у савремени тренутак (Chan and Core, 2014). То доноси и нову политику и методологију (теренског) истраживања и сакупљања предмета, формирања збирки и концепирања изложби, али и постављање нових етичких стандарда у раду. Ово

би требало да допринесе сигурности и заштити истраживача и евентуалних испитаника, посебно у ситуацијама попут протеста или здравствене кризе, затим безбедном сакупљању предмета и њиховог транспорта до музејске институције, као и стварању одрживих збирки, нарочито у просторном контексту.

Документовање пандемије ковида 19

Правовремено сакупљање грађе захтева брз одговор на новонасталу ситуацију или догађај. Околности карантина и ограничавања дозвољеног времена кретања у јавном простору ограничили су и овакву врсту рада у документовању свакодневице на почетку пандемије. Ипак, велики број музеја је, користећи савремена средства комуникације и ангажованост грађана, као и сопствене ресурсе, сакупио бројне предмете, фотографије, личне приче, делове фолклора и слично.³

Музеје је на правовремено прикуљање грађе током пандемије позвао и *ICOM (International Council of Museums)*, наводећи ову стратегију као један од корака у пружању подршке локалној заједници (ICOM 2020). У позиву се наводи да документовање и приказивање кризе, њеног утицаја и начина на које се људи носе с различитим траумама изазваним овом пандемијом могу да обогате збирке, да им дају ново значење и да истовремено сачувају знање и сећања за будуће генерације. Уз позивање на одговорност, наводи се да је неопходно утврдити да ли се стратегија оваквог сакупљања грађе може спровести без угрожавања здравља музејских стручњака и других особа. Као неке од тема које би у овој ситуацији требало да се документују (и) ли прикупе предложене су нова уметност инспирисана ковидом 19, потешкоће с којима се тренутно суочавају бескућници, утицај на животну средину, нови урбани предели и начини на које су градови и заједнице погођени кризом (ICOM 2020).

³ Видети на пример: Историјски музеј Франкфурт (*Historisches Museum Frankfurt*) (*Sammeln in Zeiten von Corona*, 2020); Национална галерија Ирске (*National Gallery of Ireland*) (*Artists' Voices: Life in a Pandemic presents conversations with artists in lockdown*, 2020), Музеј Лондона (*Museum of London*) (*Collecting COVID*, 2020), Музеји и галерије Единбурга (*Museums & Galleries Edinburgh*) (*Covid-19 Contemporary Collecting*, 2020).

National Gallery of Irelandammeln in Zeiten von Corona (useumHistori Historische Museum-sche Mu orische MuseumseumB

Примери праксе

Бројни су примери правовременог сакупљања грађе која је везана за пандемију ковида 19. Овом приликом биће приказани резултати рада четири европска музеја: Словеначког етнографског музеја, Етнографског музеја Истре, Музеја европских култура, Музеја Беча и Регионално-интернационалног музеја женске културе. Они су издвојени као примери етнографских, историјских и других музеја који се баве културом свакодневице, а који су у моменту писања овог текста најдетаљније приказали резултате свог рада на документовању пандемије ковида 19.

Словеначки етнографски музеј

Овај музеј је након проглашења епидемије у Словенији покренуо два дигитална пројекта прикупљања грађе, који су везани за тај период.

Први, под називом „Ко сам у тренутку пандемије” (*Kdo sem v času pandemije?*), позвао је јавност да пошаље записе о својим искуствима из „времена када смо у борби за здравље остали сами и код куће” (Slovenski etnografski muzej 2020a). Питања на која су кустоси тражили одговор јесу: „Шта ми недостаје и коме највише недостајем током пандемије? Шта радим ново и другачије? Шта сам стекао? Шта сам изгубио? Да ли сам променио поглед на свет? Шта ће бити другачије у мом животу након пандемије?” (Slovenski etnografski muzej 2020a). Иако је пројекат намењен особама свих старосних група и друштвених улога, кроз позив су посебно подстицани они (млади, ђаци, студенти, старије особе) које је пандемија додатно погодила. Како је у позиву наведено, сакупљена грађа ће бити коришћена у истраживачке и изложбене сврхе (Slovenski etnografski muzej 2020a).

Други пројекат, „Корона хумор” (*Koronski humor*), осмишљен је с циљем да се електронским путем прикупе вицеви и шале с темом пандемије. Добијена грађа, како је наведено у позиву, постаће део Збирке духовне културе (Slovenski etnografski muzej 2020b). Пристигли вицеви представљени су на веб-страници музеја (Slovenski etnografski muzej 2020c), али и на изложби „Корона хумор: вицеви током епидемије ковида 19” (*Koronski humor: Vici v času epidemije COVID-19*), која је постављена након поновног отварања музеја за публику. Аутори су читајући пристигли материјал учили неколико тема око којих су шале концентрисане. То су: ношење маске, забрана путовања, несташица робе, посебно квасца и хигијенског папира, те школовање и рад од куће. Оне су кроз записе вицева и предмете представљене у оквиру ове мале тематске изложбе.

Етнографски музеј Истре

Иницијативом „COVID 19/Dnevnici 20” овај музеј је покренуо оснивање новог документационог фонда, који ће служити за даља истраживања овог периода. Попут претходног музеја, и ова музејска институција је јавно-сти преко дигиталних платформи упутила упитник са следећим питањима: „Да ли се бојите заразе коронавирусом? У коликој је мери и на који начин пандемија коронавируса променила вашу свакодневицу, ваше навике? Да ли сте у изолацији или самоизолацији због коронавируса? Шта вам је најтеже пало? Да ли је осамљивање имало и неке позитивне стране? Какву спознају о животним вредностима вам је донела ова ванредна ситуација? Да ли сте икада у животу били сведоци сличних ситуација или пандемија? Да ли сте чули приче о сличним ситуацијама?” (Etnografski muzej Istre 2020).

Поред наведеног, музеј је на својој веб-страници навео и да прикупља поруке, фотографије, медијске чланке, званична саопштења, аудио и видео документе, цртеже и слична документа о животу у време пандемије (Etnografski muzej Istre 2020).

Музеј европских култура

Музеј европских култура покренуо је иницијативу под називом „#CollectingCorona”. Уз напомену да музеј прикупља, истражује, чува и презентује свакодневну културу у Европи од 18. века до данас, наводи се да је „корона пандемија” изменила свакодневицу свих људи у Европи, те да је иницијатива покренута с циљем да се сакупе лични утисци, размишљања и сведочења, и да се за будуће генерације документује како су се Европљани суочили с пандемијом (Staatliche Museen zu Berlin 2020).

У позиву за учествовање у иницијативи, који је такође прослеђен преко дигиталних платформи, јавност се подстиче да путем фотографија или кратких видео-записа на било којем језику прикаже како се променио свакодневни живот, које су се нове бриге појавиле и чиме су заокупљени људи у Европи током пандемије.

Музејски радници су, такође, документовали своју измењену свакодневицу. Ауторка иницијативе и кустоскиња овог музеја Јудит Шулe (Judith Schühle) поделила је своја запажања о измењеној свакодневици у Берлину: „Улице су празне, необично је тихо. Већина људи се придржава тога да имају што мање друштвених контаката. Изненађена сам како брзо научите нове речи: физичка дистанца, N95 (маска за уста), FFP2 (другачија маска за уста), PPE (лична заштитна опрема). Пре неколико дана не бих ни знала шта значе. Тренутно још увек можете да се прошетате ако сте удаљени најмање 1,5 метар од осталих око вас. Деца тренутно не би требало да долазе у контакт с ризичним групама. То значи: унуци тренутно не би требало да посећују баке и деке” (Staatliche Museen zu Berlin 2020).

Музеј Беча

На веб-страници Музеја Беча данас се налазе бројне фотографије грађана, сакупљене кроз прву фазу пројекта „Корона у Бечу: пројекат сакупљања градске историје” (*Corona in Wien: ein Sammlungsprojekt zur Stadtgeschichte*), која је трајала током периода карантина. Оне, како је у позиву за учешће и предложено, осликавају приватну и пословну свакодневицу у том периоду и само су део од 2000 пристиглих фотографија. (Wien Museum 2020).

Друга фаза пројекта започела је након поновног отварања музеја и односи се на прикупљање предмета. Кустоски тим је као критеријуме за прихватање предмета и њихово укључивање у збирке поставио следеће: да имају конкретну везу с Бечом, да причају репрезентативну и друштвено релевантну причу о корона кризи, да материјал од којег су произведени допушта трајно чување. Све предмете прате личне приче дародавци и дародаваца (Wien Museum 2020). Како се у позиву, такође, наводи, сви прикупљени предмети биће сачувани за будућност и за предстојеће изложбе, публикације и истраживања. Део њих биће укључен у сталну поставку о градској историји Беча (Wien Museum 2020).

Регионално-интернационални музеј женске културе

За разлику од претходних музеја који су се при сакупљању грађе обратили свим старосним групама, овај музеј се циљано оријентисао ка деци и младима. Препознајући их као групу која је уз старије особе посебно била погођена карантином, музеј је покренуо иницијативу „... и онда је Корона дошла на врата...” (... *Und dann stand Corona vor der Tür...*), како би укључио и њихове гласове у стварању слике о свакодневици у току пандемије. Предложена грађа обухвата фотографије, кратке видео-записе, стрипове, текстове и цртеже кроз које деца и млади могу да прикажу време које су проводили без директних контаката са својим вршњацима, без одлазака у школу, у онлајн настави, како данас изгледају игра, настава и дружење уз ношење заштитних маски и бројна ограничења. Прикупљени материјал се објављује на дигиталним платформама и друштвеним мрежама овог музеја (Frauen in der Einen Welt 2020).

Неке дилеме и препоруке у музејском документовању пандемије ковида 19

У брзом реаговању на одређену кризну ситуацију коју треба документовати често не могу да се обезбеде оптимални услови за рад. Такав је случај с истраживањем и сакупљањем предмета у време ове пандемије. Изазове

организације, попут рада од куће, просторне дистанце, затворених музеја у које је требало одложити прикупљене предмете, пратили су (и даље прате) и они здравствени и сигурносни. Како се једна од сигурносних мера односи и на хигијену контактних површина, пријем и руковање тек набављеним предметима се не сматра сигурним. Због тога су неки од музеја грађанима упутили позив да припремљене предмете и друга физичка документа о пандемији сачувају и предају тек када се успоставе сигурније околности (Bounia 2020, 12).

Поред опреза да се не угрозе безбедност и здравље, у овој ситуацији пандемије акценат је стављен и на етику. Музејска удружења позвала су музеје на емпатију и поштовање, те на давање приоритета потребама заједнице и јавности. Затим, да њихови циљеви и методологија сакупљања материјала буду транспарентни и јасни, да поштују туђа осећања, да размотре начине чувања дигиталног и физичког материјала, те да буду подршка заједници у сваком погледу (Bounia 2020, 12).

Како наводи Александра Буниа (Alexandra Bounia), бројна су питања која треба размотрити, попут оних чији ће гласови бити укључени у ове нове музејске збирке, на који начин се може створити могућност да они који немају средства и моћ ипак приступе новим збиркама и допринесу њиховом настанку. Затим, морају да обезбеде објективан контекст представљања предмета и личних прича без сентименталности или носталгичности, те да укључе друштвене, економске и политичке теме, које су актуелне и током пандемије, или се управо у овој ситуацији интензивирају (Bounia 2020, 12–13).

Нека од страних музејских удружења објавила су своје предлоге за безбедно и етичко сакупљање предмета у време пандемије. Британска организација *Museums Association* је на својој веб-страници представила препоруке ауторке Џени Шоу (Jenny Shaw) како да се на етички, одржив и одговоран начин документује овај период (Shaw 2020). Неке од њих су јасно имплементирани у праксу наведених музеја. Међу овим препорукама су:

Дугорочно планирање – приоритет би требало да буде на предметима који би могли брзо да нестану или да буду замењени. Како је неизвесно колико ће пандемија и различите здравствене мере да трају, музеј би требало да размотри мрежу сарадника чија би им подршка била потребна у даљем раду. Институционални сарадници могу уз савете музеја да документују свој одговор на пандемију, те на исти начин да припреме преузимање материјала, када се за то стекну услови (Shaw 2020).

Унапређивање постојећих збирки – једна од полазних основа прикупљања предмета могло би да буде праћење раније утврђених приоритета у развоју збирке. Наводећи пример своје организације, Шоу указује на значај инклузије различитих гласова и могућност да се ранија искључивања неких од њих исправе кроз перспективу документовања пандемије (Shaw 2020).

Отвореност – у овој изазовној ситуацији од изузетног је значаја размена знања и искуства, као и сарадња с другим институцијама при стварању нових збирки везаних за пандемију (Shaw 2020).

Поштовање других – иако је ово за многе музејске стручњаке значајан професионални изазов с којим су спремни да се суоче, не треба губити из вида да су многе институције и појединци с којима сарађују у документовању пандемије закупљени и последицама ове ситуације, да су потенцијално лично погођени, те начин сакупљања грађе треба да буде пун поштовања (Shaw 2020).

Дигитално размишљање – како су тренутно бројне институције окренуте и дигиталном раду, потребно је искористити расположива техничка средства за одржавање комуникације с колегама и публиком. Једна од могућности која се односи на колекције је да се грађани позову да преко дигиталних платформи поделе своје личне приче везане за избијање пандемије, а затим да се овај материјал сачува у дигиталној форми (Shaw 2020).

Завршна разматрања

У музејској теорији и пракси је идеја о „сакупљању савремености” дуго присутна. У појединим типовима музеја и локалним музеологијама је више или мање заступљена, али свакако је дискусија о потреби њене примене, о изазовима – попут избора предмета, начина њиховог сакупљања или просторне одрживости нарастајућих збирки, веома жива. У међувремену је препозната и потреба за бележењем не само савремене свакодневице чији елементи трају довољно дуго да дају простор за промишљање, него и одређених догађаја који захтевају брз одговор и правовремено сакупљање материјала. Оваква методологија је под називом *rapid response collecting* уведена кроз збирке дизајна и продукције, а данас је добила општи значај у документовању пандемије ковида 19. Велики број музеја је користећи ову методу покренуо стварање нових збирки, а неки од резултата су већ представљени преко дигиталних платформи музеја у поново отвореним музејским просторима.

Јасно је да су околности пандемије ограничиле рад и комуникацију с јавношћу махом на виртуелни простор, те да су начин сакупљања грађе, као и сама грађа прилагођени овом формату. Она се првенствено односи на фотографије, цртеже, фолклорну комуникацију (шале, вицеви и дневници) и усмену историју, док се прикупљању предмета приступило тек након стварања сигурнијих услова за рад.

Пракса наведених музеја у документовању пандемије показује спремност музеја да буду активни учесници у животу заједнице и у кризним тренуцима. Такође, сугерише да сакупљање савременог материјала не мења значајно концепт рада или политике развоја збирки, већ се уклапа у њих и надограђује их. Тако је грађа прикупљена у једном од етнографских музеја прикључена Збирци духовне културе, док је у градском музеју постала део

историје града. С друге стране, музеји чија методологија сакупљања грађе ставља акценат на вишегласје окренули су се одређеним групама и документовању пандемије из њихове перспективе. Они који себе дефинишу као музеје свакодневице, ова дешавања су интерпретирали управо као мењање устаљене свакодневице, које се мора забележити за будућност.

Иако тек предстоји сумирање последица пандемије на музеје, рад у измењеним условима, па и учинак *rapid response collecting* методе у документовању пандемије, ваљаности сакупљеног материјала, даљих етичких дилема и стварања нових смерница у свим областима рада, јасно је да музеји морају бити припремљени да брзо одговоре на дешавања у друштву или заједници и сакупе сведочанства о њима. Та дешавања не морају да буду глобално раширена, попут ове пандемије, већ и само од локалног значаја.

Нашим конципарањем политике сакупљања грађе и стварања збирки не одлучујемо само о томе шта ће бити сачувано за будућност, већ и о томе шта ће бити заборављено. У томе и јесу велики значај и одговорност савремених музеја – не као чувара прошлости, већ као стваралаца слике о савременом свету за будућност.

Резиме

Година 2020. ће засигурно остати упамћена као година у којој је пандемија ковида 19 зауставила свет. Том памћењу ће допринети и сва грађа коју су бројни музеји широм света почели да сакупљају на почетку пандемије и наставили након поновног отварања институција. Овакав брз одговор на нову ситуацију и правовремено сакупљање предмета, односно *rapid response collecting*, данас је истакнут у свим текстовима који се односе на музејско документовање ове пандемије. Његову употребу у овој ситуацији предлажу *ICOM* и друга музејска удружења, јер ствара нову могућност за активно деловање музеја у друштву, док документовање различитих аспеката кризе може да допринесе развоју збирки, да им да ново значење и да помогне у чувању сећања за нове генерације. Посматрањем праксе неколико музеја: Словеначког етнографског музеја, Етнографског музеја Истре, Музеја Европских култура, Музеја Беча и Регионално-интернационалног музеја женске културе, уочава се да су музеји искористили своје присуство у дигиталном свету, не само за одржавање комуникације са својом публиком, већ и за ангажовање различитих сегмената друштва у бележењу пандемије. Фокусирајући се на оне елементе који одговарају институционалној политици развоја збирки, сакупљали су грађу која може да допринесе интерпретацији пандемије из њихове перспективе. Највећи део материјала је у дигиталном облику и односи се на фотографије, наративе, цртеже, дневнике и друге записе.

Нов приступ у раду донео је одређене дилеме, те се препоруке односе на планирање одрживог чувања новог материјала, стварање простора за раније искључене гласове, сарадњу с другим институцијама, демократичност, уважавање потреба других, посебно у овој кризној и осетљивој ситуацији, те давање предности потребама заједнице у односу на институционалне потребе. Као последње се наводи коришћење погодности дигиталног света за комуникацију и сакупљање грађе на даљину, али и могућности коју он пружа за складиштење различитих података и материјала.

Ова ситуација указала је на потребу да музеји буду спремни за брз одговор и документовање различитих друштвено значајних догађаја, што подразумева даљу дискусију и развијање методологије рада са савременим предметима – од критеријума за њихову музеализацију, до стварања просторно одрживих збирки.

Литература

- Bounia, Alexandra. 2020. Contemporary collecting and COVID-19. *COMCOL Newsletter* 35, 8–13. http://comcol.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/9/2020/07/newsletter_35.pdf (преузето 3. октобра 2020).
- Chan, Sebastian & Aaron Cope. 2014. Collecting the Present: Digital Code and Collections. *MW2014: Museums and the Web 2014*. <https://mw2014.museumsandtheweb.com/paper/collecting-the-present-digital-code-and-collections/> (постављено 19. марта 2014, преузето 2. октобра 2020).
- Jeffery, Alexandra. 2014. Contemporary Collecting. Blog Musings. <https://musingsmmst.blogspot.com/2014/06/museum-monday-contemporary-collecting.html/> (постављено 2. јуна 2014, преузето 1. септембра 2020).
- Shaw Jenny, 2020. Collecting ethically, sustainably and responsibly during a Crisis. *Museums Association*. <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/in-practice/2020/05/11052020-how-can-museums-collecting-ethically-sustainably-and-responsibly-during-covid-19/> (постављено 11. маја 2020, преузето 2. септембра 2020).

Извори

- Etnografski muzej Istre. 2020. Доступно на: <https://www.emi.hr/index.php?-jezik=hr> (приступљено 3. октобра 2020).
- Frauen in der Einen Welt. 2020. „Projekt ... und dann kam Corona”. Доступно на: <https://www.frauenindereinenwelt.de/> (приступљено 3. октобра 2020).

- Historisches Museum Frankfurt. 2020. „Sammeln in Zeiten von Corona”. Доступно на: <https://historisches-museum-frankfurt.de/de/corona-sammlung> (приступљено 28. септембра 2020).
- ICOM. 2020. „Museums and COVID-19: 8 steps to support community resilience”. Доступно на: <https://icom.museum/en/covid-19/resources/museums-and-covid-19-8-steps-to-support-community-resilience/> (приступљено 2. октобра 2020).
- Jüdische Museum Berlin. 2020. „Rapid-Response-Vitrine”. Доступно на: <https://www.jmberlin.de/rapid-response-vitrine> (приступљено 2. октобра 2020).
- JWD Art Space. 2020. „Black Lives Matter Artifacts Become a Collections in Museums”. Доступно на: <https://www.jwd-artspace.com/en/news/black-lives-matter-artifacts-become-a-collections-in-museums/> (приступљено 28. септембра 2020).
- The Irish Times. 2018. „How the National Museum is capturing ‘Instant History’ of Abortion Referendum”. Доступно на: <https://www.irishtimes.com/culture/heritage/how-the-national-museum-is-capturing-instant-history-of-abortion-referendum-1.3537495> (постављено 21. јуна 2018, приступљено 1. септембра 2020).
- National Gallery of Ireland. 2020. „Artists’ Voices: Life in a Pandemic presents Conversations with Artists in Lockdown”. Доступно на: <https://www.nationalgallery.ie/what-we-do/press-room/press-releases/national-gallery-ireland-launches-new-oral-history-series> (приступљено 2. септембра 2021).
- Migration Museum. 2020. „Call me by my Name: Stories from Calais and beyond”. Доступно на: <https://www.migrationmuseum.org/exhibition/calaisstories/> (приступљено 1. октобра 2020).
- Museum of London. 2020. „Collecting COVID”. Доступно на: <https://www.museumoflondon.org.uk/collections/about-our-collections/enhancing-our-collections/collecting-covid> (приступљено 1. октобра 2020).
- Museums & Galleries Edinburgh. 2020. „Covid-19 Contemporary Collecting”. Доступно на: <https://www.edinburghmuseums.org.uk/covid-19-contemporary-collecting> (приступљено 3. октобра 2020).
- Slovenski etnografski muzej. 2020a. „KDO SEM v času pandemije? Zbiramo misli, razmišljanja, verze, zgodbe ... ”. Доступно на: <https://www.etno-muzej.si/en/node/43804> (приступљено 3. октобра 2020).
- Slovenski etnografski muzej. 2020b. „Povabilo k zbiranju vicev ali ‘koronski humor’”. Доступно на: <https://www.etno-muzej.si/sl/novice/povabilo-k-zbiranju-vicev-ali-koronski-humor> (приступљено 3. октобра 2020).
- Slovenski etnografski muzej. 2020c. „Koronski humor”. Доступно на: <https://www.etno-muzej.si/sl/koronski-humor> (приступљено 3. октобра 2020).
- Staatliche Museen zu Berlin. 2020. „#CollectingCorona: Sammelaufwurf des Museums Europäischer Kulturen”. Доступно на: https://www.smb.museum/nachrichten/detail/?tx_smb_pi1%5BnewUid%5D=1010&cHash=7889e1590110fbd399883e6c35d5b5b9. (приступљено 3. октобра 2020).

Victoria and Albert Museum. 2020. „Rapid Response Collectig”. Доступно на: <https://www.vam.ac.uk/collections/rapid-response-collecting#intro> (приступљено 1. октобра 2020).

Wien Museum. 2020. „Corona in Wien: ein Sammlungsprojekt zur Stadtgeschichte”. Доступно на: <https://www.wienmuseum.at/de/corona-sammlung-sprojekt> (приступљено 3. октобра 2020).

Tijana Jakovljević Šević

RAPID RESPONSE COLLECTING: A REVIEW OF MUSEUM DOCUMENTATION OF THE COVID -19 PANDEMIC

Summary

Fast and timely collection of materials is part of the established practice among some museums. However, only in the last few years has the term rapid response collecting started being used for this method. It entered the museum world by this name through collections of design and production, and today it is indispensable in recording various events that are of great importance for the community and society. Perceiving the historical significance of the changes caused by the COVID - 19 pandemic, numerous museums have implemented this method in their work in order to document current phenomena during their duration. The ways and results of application of this method are observed through the work of the Slovenian Ethnographic Museum, the Ethnographic Museum of Istria, the Museum of European Cultures, the Museum of Vienna and the Regional-International Museum of Women's Culture. As the application of the new approach in work, especially in the conditions of the health crisis has brought about some ethical and organizational dilemmas, the paper also presents recommendations for collecting material about this pandemic.

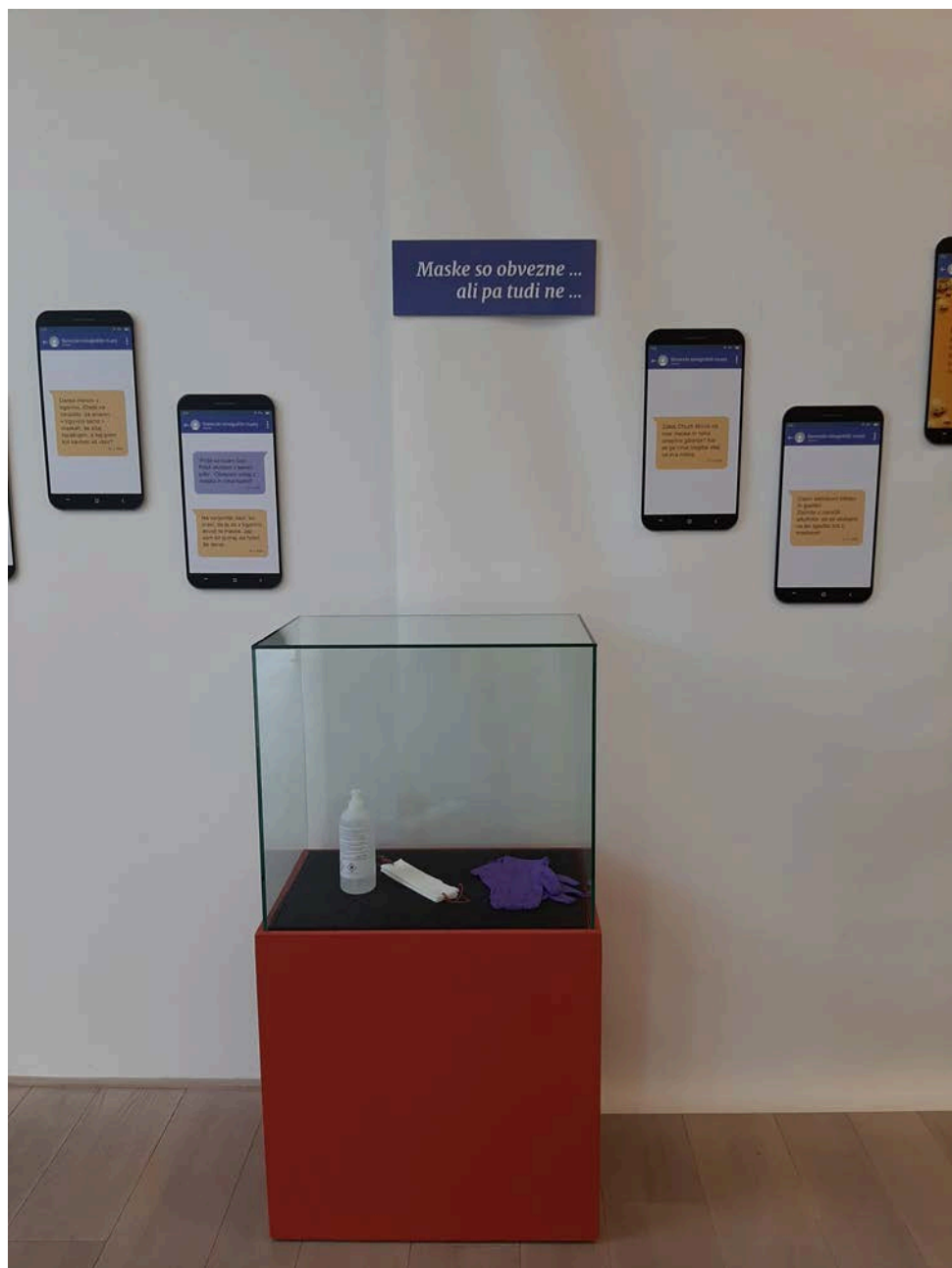
Keywords: timely response collecting, rapid response collecting, COVID - 19 pandemic, museum collections

Слика 1. Изложба Корона хумор, Словеначки етнографски музеј
 Фото: Тијана Јаковљевић-Шевић, Љубљана, август 2020.

Слика 2. Изложба Корона хумор, Словеначки етнографски музеј
 Фото: Тијана Јаковљевић-Шевић, Љубљана, август 2020.

Слика 3. Изложба *Корона хумор*, *Словеначки етнографски музеј*
Фото: Тијана Јаковљевић-Шевић, Љубљана, август 2020.

Слика 4. Акција ... *И онда је Корона дошла на врата...*,
Регионално-интернационални музеј женске културе

Слика 5. Акција ... *И онда је Корона дошла на врата...*,
Регионално-интернационални музеј женске културе